

Apophthegmata Ebraeorvm Ac Arabvm

Drusius, Johannes

Franekerae, 1591

Apophthegmatvm Lib. II. Liber secundus continet apophthegmata
Ebræorum interpretum, qui ab Eleazaro pontifice in Aegyptum missi
fuerunt ad regem Prolomæum: quorum nomina apud Aristeam hoc ordine

...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70041](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70041)

31
 APOPTHEGMATVM

Lib. II.

Liber secundus continet apophtegmata Ebraeorum interpretum, qui ab Eleazaro pontifice in Aegyptum missi fuerunt ad regem Ptolomaeum: quorum nomina apud Aristeam hoc ordine commemorantur.

Ex prima tribu:

Iosephus, Ezechas, Zacharias, Iohannes, Ezechas, Elisæus.

Ex secunda tribu:

Judas, Simon, Samuelus, Adæus, Mattathias, Eschlemias.

Ex tertia tribu:

Nehemias, Iosephus, Theodosius, Basæus, Ornias, Dares.

Ex quarta tribu:

Ionathas, Abræus, Elisæus, Hananias, Chabrias, Satus.

Ex quinta tribu:

Ifacus, Iacobus, Iesus, Sabbataeus, Simon, Levis.

Ex sexta tribu:

Judas, Iosephus, Simon, Zacharias, Samuelus, Selemas.

Ex septima tribu:

Sabbataeus, Sedecias, Iacobus, Ifacus, Iesias, Nattheus.

Ex octava tribu:

Theodosius, Iason, Iesus, Theodotus, Iohannes, Ionathas.

Ex nona tribu:

Theophilus, Abramus, Arsamus, Endemias, Iason, Danielus.

Ex decima tribu:

Ieremias, Arsamus, Iason, Endemias, Eleazarus, Dathæus.

Ex undecima tribu:

Samuelus, Iosephus, Judas, Ionathas, Chaber, Dositheus.

Ex.

Ex duodecimatribu:

Isaelus, Iohannes, Theodosius, Arsamus, Abietes, Ezeielus.

Hi omnes fuerunt numero duo & septuaginta: quibus, simulac advenissent, rex lautum & opiparum sex dierum convivium præparari curavit: & denis, quatuor prioribus diebus; undenis posterioribus duobus quæstionem vel de felici regni gubernatione, vel de vitæ præclaræ instituendæ ratione proposuit, in hunc qui sequitur modum.

Primi
diei cõ-
vivii.

Sedentibus illis ordine secundum ætatē, eum qui primum locū in sessione habebat, interrogavit: **QVOMODO**

1. regnum ad finem usque retinuerit extra lapsum & offensionem? Ad quod ille paululum cunctatus, respondit: Si in tota tua gubernatione imitatus fueris æquitatem & mansuetudinem Dei. Nam dum ita indignos quidem prosequeris mansuetudine & lōganimitate, dignos verò (quem admodum par est) tractabis honorificentius & mitius, illos etiam de sua improbitate detrudes, & perduces ad pœnitentiã eius.

2. Hoc collaudato, proximum interrogabat: **QVOMODO** quodque instituat & agat? Ille respondit: Ita ipsum singula rectè acturum: si quod iustum est erga omnes conservet, ex eo quod statuat omnem cogitationem suam Deo notã esse: & in primis, si cum timore Dei actiones suas inchoet, in nulla earum interruptum & parum cõmodum processum habiturum.

3. Hoc etiam admodum benignè audito, sequentem interrogabat: **QVOMODO** posset nancisci & retinere sibi animis consentientes amicos? Cui ille: Si illi viderint te magnam curam habere illorum cœtuū, quibus præsis: tu verò

ita

ita hoc facies, si considerabis, quomodo Deus iuuet genus humanum, qui valetudinem ipsis, alimenta, victum, & alia omnia præparat temporibus suis.

Suffragatus & huic, sequentem interrogabat: **QVOMODO** 4. in iure dicendo, & iudiciorum sententiis ferendis possit laudē & approbationē assequi apud illos etiam qui non sint sui cōpotes facti voti? Ille dixit: Si omnib. te præbueris fermone equabilem, & nihil neq; superbè, neq; pro tua potentia egeris contra delinquentes. Hoc aut ita facies, si Dei observabis administrationē & constitutionem, qui dignis perficit vota ipsorū: quos aut non vult participes fieri suorū votorum, illis aut per insomnia, aut factis & actionibus ipsis ostendit, ipsorum vota esse noxia: neque eos vel pro ipsorum delictis, vel pro suæ potentia magnitudine affligit, sed æquitate erga illos utitur.

Et hunc suis laudibus profecutus, interrogabat eum qui sequebatur: **QVOMODO** in rebus bellicis posset esse in- 5. victus? Ille dixit: Si neq; in multitudine, neq; in potentia & viribus fiducia tuam collocaveris: sed Deū semper invocaveris, ut tibi iuste oīa agenti, conatus & consilia dirigat tua.

Cum hunc etiā approbasset, interrogabat alium: **QVOMODO** 6. existat hostibus formidolosus? Ille dixit: Si & armorum & potentia multo apparatu instructus fueris, & hæc longiore tempore detinueris ad negotii finitionem, compositionemque, quasi inania extra omnem rei aggressionem. Etenim & Deus utitur dilatione, & ita per declarationem potentia suæ omnium animis incutit terrorem.

Hoc etiam collaudato, ad sequentem dixit: **QVID** sibi 7. ad vitam degendam possit esse optimum? Ille ait: Hoc co-

E

gnitum

gnitum habere & statuere, Deum uniuersorum domina-
ri: nosq; etiam in illis, quæ nobis maximè sunt gloriosæ a-
ctiones, non dirigere consilia nostra, sed Deum omnia per-
ficere & gubernare pro sua potentia.

Comprobata & huius sententia, interrogabat alium:

8. QVOMODO & ipse posset omnia conseruare & tueri inte-
gra & salva, & tandem eundem rerum suarum statum po-
steris etiam tradere ad perpetuitatem quandam? Ille dixit:
Orando assiduè Deum, ut bona de rebus agendis capias
consilia: & monendo liberos, ne efferantur dignitate & o-
pibus, neue putent se ista habere ex se, sed sciant Deum ea
largiri.

Suffragatus & huic sententiæ, ex sequente percontaba-
9. tur: QVOMODO quosvis eventus moderatè ferat? Ille in-
quit: Si tibi persuaseris, homines ita creatos à Deo, ut &
malorum & bonorum maximorum in vita fiant partici-
pes: nec inueniri hominem, qui sit huius vicissitudinis ex-
pers: Deum verò contribuere animum æquum, pro quo
ille sit orandus.

Hoc etiam benignè & cum approbatione audito, dixit,
Omnes præclarè respondere: sed interrogato adhuc uno
tantum, velle in præsens desistere, ut conuersis ad læticiam
& oblectationē liceat hilaribus esse: sequētibus verò 6. dieb.
velle etiam ex reliquis aliquid addiscere. Deinde quæsiuit
10. ex proximo: QVIS finis esset fortitudinis? Ille respondit:
Si quod in rebus arduis & periculosis fuerit rectè delibera-
tum & constitutum, id etiam ita pro animi sententia ex-
pediatur. Sed tibi, ô Rex, à Deo præclarè omnia perficiun-
tur, qui recta & salutaria habes proposita. Acclamantibus
omni-

omnibus ad hæc, & applausu suam approbationem declarantibus, Rex ad philosophos, qui non pauci aderant, dixit: Ego arbitror istos homines excellere virtute, & præ aliis esse intelligentes, qui ex tempore ad huiusmodi quæstiones ita aptè respondent, omnes à Deo sermonis sui initiū capientes.

Tum Menedemus philosophus Eretriensis: Rectè sanè, inquit, Rex. Nam cum à Deo omnia gubernentur, & rectè hoc statuamus, hominem esse Dei creaturam: consentaneum est, ut ii omnes sui sermonis vim & rectitudinem à Deo principaliter petant. Hic cum rex innuisset, ipse desit de his verba facere: ac deinde conversi sunt ad hilaritatem convivii, quod ad vesperam demùm est solutum.

Postridie rursus eodem modo & ordine & convivium ^{Secundi diei convivium.} erat apparatus, & singuli discumbebant: ibi Rex, cum visum esset commodum interrogare aliquid ex illis viris, qui ^{II.} sequebantur eos, qui pridie responderant ad interrogata, coepit cum undecimo colloqui, quia decē die priori erant interrogati. ac silentio facto, quærebat: QUA ratione dives permanere posset? Tum, qui interrogatus erat, paululùm moratus, dixit: Si nihil præter regni dignitatem & per luxum egeris, si que sumptus nullos in inania & inutilia impenderis: tuos verò subditos studueris beneficiis tuis perducere in benevolentiam erga te. Nam Deus est summè beneficus, & omnium bonorū causa: què imitari oportet.

Collaudato hoc, Rex alterum interrogabat: QVOMODO ^{12.} veritatem diligere & colere posset? Ille respondit: Si primùm statueris, magnum dedecus esse omnibus hominibus, mentiri: multo verò magis, regibus: qui cum habeant

E 2 potestatem

potestatem agendi quæ velint, cur mentiantur? Deinde si hoc etiam consideraveris: Deum esse veritatis amatorem.

- Hoc etiam valdè approbato, conversis oculis in sequentem, dixit ad eum: QV AE esset doctrina, & qui fructus sapientiæ? Ille respondit: Quemadmodum tu mala quidem recusas habere, bonis verò omnibus abundare cupis, sapienter egeris, si similiter affectum te erga subditos & delinquentes exhibueris, honestos verò & probos viros humanius & animo æquiori monueris. Nam Deus etiam in sua administratione omnes homines æquitate prosequitur.
14. Collaudato hoc, ad sequentem dixit: QVA ratione posset esse humanus? Ille respondit: Si consideraveris, quàm longo tempore, & in quantis miseriis genus humanum nascatur & crescat: quodque ideò nec facilè punire oportet, neque accusare alios, ex hac cogitatione, quia vita humana per se obnoxia sit doloribus & afflictionibus. Ex horum enim diligenti consideratione inclinaberis ad misericordiam: & eo magis, si Deum etiam cogitabis esse misericordem.
15. Approbato & hoc, proximum interrogavit: QVI mores in regia administratione essent in primis necessarii? Ille dixit: Vt quis se servet immunem ab omnium munerum corruptione: ut sit sobrius maiori vitæ tempore: ut iusticiam omnibus rebus præferat, & eius amatores amplectatur singulari benevolentia: quia & Deus amat justos.
16. Hoc etiam suis laudibus ornato, ad alterum dixit: IN quo consisteret pietas? Ille: In eo, inquit, ut persuasum habeas, Deum omnia in omnibus agere & scire, neque ipsum latere quicquã quod homo vel benè vel malè agat. proinde

de si, quemadmodum Deus totum mundum sua benignitate fovet, & tu similiter feceris, nunquam impinges & delinques.

Hoc etiam cum acclamatione approbato, dixit ad sequentem: *QVIS* esset finis, & quod officium regnandi? 17. Ille dixit: Rectè seipsum regere: & quidem ita nihil ex confidentia opum & gloriæ concupisces, quod sit elatum & indecens, si sortem tuam diligenter perpenderit. Nam omnia tua ita tibi affunt tanquam nihil: & Deus vacat omni cupiditate plurium, & est æquus. quod etiam tu, ut homo, consideres: neque multas iurisdictiones ad tuum regnum pertrahere cupias.

Laudato eo, proximum interrogabat: *QVOMODO* posset habere optimas cogitationes, deliberationesque? Respondit ille: Si semper proposueris tibi iusta, & statues iniusticiam esse vitæ privationem & perniciem: iustis verò Deum semper adornare bona.

Hoc approbato, ad sequentem dixit: *QVOMODO* in somno quietus esse possit? Ille dixit: Quæris rem explicatu difficilem. nam in illis quæ in somno dormientibus eveniunt, non regimus nos ipsi, sed ducimur sensu irrationali circum illa. quæ enim utcunque inciderunt, illis afficimur tanquam iis quæ cernamus. idq; fit sine ratione, quatenus putamus nos vel in mare ferri, vel navibus vehi, aut vendere aliquid, aut volare sublato, aut peregrinari, idq; genus alia facere, quæ postea experimur non extitisse. Licet autem hæc sit difficultas in hoc negotio, tamen quantum ego possum assequi intelligētia mea, ita puto tibi faciendū esse Rex, ut omnia quæ & agenda & dicenda sunt tibi, illa

referas ad pietatem, Nam ut ipse expertum habes, dum meditaris & agis ea quæ sunt virtutis, interim neque gratificaris alicui præter rationem, neque potentia confusus ius tollis. Ferè autem, quibus in negociis quis vigilans multum versatur, in illis etiam in somno animus eius occupatur. Hinc ergo, qui vigilans omnem cogitationem & actionem suam ad honestissima & optima habet destinatam, ille etiã in somno inde rectas habet commotiones: sicut & tu Rex perpetua es animi æquabilitate præditus.

Hoc etiam cum applausu audito ad sequentem dixit: Quoniam tibi decimo loco est respondendum, ubi pronũciaris sententiam tuam, convertemur ad cœnationem. Ex
 20. te autem cupio cognoscere: **QVOMODO** nihil egerimus indignum nobis? Ille inquit: Inspice assidue in tuam gloriam & excellentiam dignitatis tuæ, ut ita consentanea illis & loqui & cogitare studeas, ex hac animi sententia: Quia omnes quibus tu imperas, de te cogitent & loquantur. Nã nihil prorsus in te debet esse simulatum & fictum: quemadmodum neque personam illam quam sustines, fingere & simulare potes. Hoc alii in te cernentes omnes, similiter studebunt agere. verum tu nihil simulas, neque es rex personatus: sed præstas regem verum, ex gratia Dei, qui pro tuorum morum præstantia tibi imperium dignum contribuit. Hæc omnia cum Rex cum magno approbationis suæ applausu accepisset, & deinde convivii hilaritatem in fatis longum tempus protraxisset, tandem iussit viros illos ducere cubitum. Quo facto & finita hac convivatione, apparabantur quæ in sequentis diei convivium instruendum pertinerent.

Sequenti

Sequenti ergo die, cum idem discumbentium ordo esset, Rex ubi putavit adesse tempus quærendi aliquid ex illis, primum ex reliquis nondum interrogatis hac allocutus est interrogatione: **QVOD** imperium esset optimum? Respondit: Sibi ipsi imperare, nec rari ab affectibus suis. Nam hoc quidem est in natura omnium hominum, ut sint animis proni & inclinati ad aliquid prosequendum. & hinc vulgus ferè putat se debere inclinare ad commessationes, potationes, & alias huius generis voluptates: Reges verè existimant, sibi pro suæ potentiæ & dignitatis amplitudine convenire regionum subiugationem: sed modus in omnibus rebus rectus est, & probatur. Tu ergo Rex, conserves & tuearis illa quæ Deus tibi contribuit: quæ verò ad te non pertinent, & ad quæ non datur tibi accessus iustus, illa ne concupiscas.

Tertii
diei cõ-
viviũ.

21.

His delectatus ad sequentem dixit: **QVOMODO** posset esse liber à vicio invidiæ, ita ut ipse nemini invideret? Ille interiecta brevi mora, dixit: Hoc præcipuè modo, si ita tecum cogitaveris, Deum esse qui distribuat & largiatur regibus potentiam & opum affluentiam, nec esse quenquam regem ex sese. id quod inde patet, quia omnes cupiunt consequi hanc dignitatem: sed non possunt, cum sit Dei donum.

Hoc multis collaudato, ad sequentem dixit: **QVOMODO** spreverit hostes? Ille dixit: Si studueris omnes homines benevolentia prosequi, & ita tibi paraveris amicitias illorum, non te turbabit hostis ullus: sed ita promeritum & in gratia esse apud omnes homines, est præclarum donum Dei, quo ab illo præstantius non licet consequi aliud.

His

His approbatis, sequentem respondere ad hanc quæstio-
 24. nem iussit: QVOMODO posset esse in perpetua gloria &
 fama apud homines? Ille dixit: Si fueris munificus, & prop-
 ensus ad alios promptitudine animi & beneficiis deme-
 rendos, nunquam te deficiet gloria. Sed ut ista iam dicta ti-
 bi perpetuò assint, Deus semper invocandus erit.

Hoc cum approbatione excepto, proximum interroga-
 25. bat: APVD quos conveniret gloriosè & honorificè se gere-
 re? Ille dixit: Alii omnes putant hoc faciendum esse apud
 illos, qui amicè erga nos sunt affecti: ego autem existimo
 hanc honorificam venditationem cum gratia civilis mo-
 derationis usurpandam coram illis, qui in contrariis gloriã
 & laudem quærunt, ut hoc modo illos etiam traducamus
 ad id quod conveniat, & profit illis. Sed Deus erit orandus,
 ut hæc ille perficiat, qui omnium animos gubernat & mo-
 deratur.

Suffragatus huic, sextum pronunciare iussit sententiam
 26. suam ad hanc quæstionem: QVIBVS esset gratificandum?
 Ille dixit: Parentibus perpetuò, & in primis, quoniã Deus
 maximum dedit præceptum De honorandis parentibus:
 secundo loco amicis, quod idem vult cum dicit, Amicum
 ex æquo animæ tuæ. Sed tu Rex præclarè facis, qui omnes
 homines in tuam amicitiam pertrahere studes.

27. Hoc etiam approbato, sciscitabatur ex sequenti: QVID
 esset dignum cultu decete & exornatione? Ille inquit: Pie-
 tas. hæc enim & ipsa est excellens quædam pulchritudo,
 quæ vim suam fitam habet in charitate, dono Dei: quam
 tu etiam possides, & in ea omnia bona complecteris.

Ad hæc amico admodum applausu edito, ad sequentem
 dixit:

dixit: QVOMODO offensione aliqua imminutam gloriam 28.
recuperare posset? Ille inquit: Tu quidem non potes labi
& offendere quenquam, qui in omnes beneficia confers,
& offendere quenquam, qui in omnes beneficia confers,
unde germinat benevolentia: quæ cum sit superior maxi-
mis armis, præstat maximum munimentum & præsidium.
sed si qui solent delabi in offensas, illi ea, quibus offendunt
alios, non amplius faciant: sed reconciliatis animis offenso-
rum, iusta agant. Verum hoc est donum Dei, bonis & non
malis actionibus deditum esse.

His oblectatus, ad sequentem dixit: QVOMODO quis 29.
vacuus esse possit à tristitia? Ille respondit: Si neminem læ-
serit, sed omnes ex amore & studio colendæ iusticiæ iuve-
rit. huius enim fructus pariunt securitatem, & tranquilli-
tatem animi. Interim tamen Deus erit orandus, ne quæ
præter animi nostri voluntatem & sententiam incidere so-
lent, ut obitus, morbi, moestitia, & similia, illa etiam eum
turbent. Sed tibi, pietatis cultori, nihil horum accidere po-
test.

Rectè autem & hoc approbato, decimum interrogabat: 30.
QVID esset in primis gloriosum, & homine dignum? Ille
dixit: Colere & venerari Deum, non muneribus & sacris,
sed animi puritate: & hoc sancto studio cogitandi & consi-
derandi, ut omnia ab ipso creentur, & gubernentur secun-
dum voluntatem suam. Ad quem quidem tu es animo &
sententia tua perpetuò conformatus: sicut hoc licet facile
omnes cognoscere ex illis quæ egisti, & agis. Tum Rex
maiore acclamatione cōprobationis suæ ipsos omnes pro-
sequebatur: comprobantibus ipsos etiam aliis qui aderant,
& præcipuè philosophis, quibus illi longè præstantiores
F erant

erant & studiis vite & orationis usu, ut qui à Deo omnium caperent initia: Hinc Rex ad hilaritatem convivii & invitationem rediit.

Quarti
dici cō-
viviū.

- Postero die, convivio instructo ad eundem modum, cum Regi esset visum opportunum, incipiebat interrogare illos qui sequebantur eos, qui iam responderant, ac ad
31. primum dicebat: **NVM** prudentia studiis & doctrina parari posset? Ille dixit: Est hic habitus animi, qui à divina virtute dirigitur ad prosequenda omnia honesta, & contraria averfanda.
32. Suffragatus huic, sequentem interrogabat: **QVID** in primis faceret ad valetudinem tuendam? Ille respondit: Temperantia. Sed hanc non licet assequi, nisi Deus ad eam mentem præparet & conformet.
33. Hoc approbato, ad alium dixit: **QVOMODO** parentibus dignas quis posset referre gratias? Ille dixit: Nulla prorsus tristitia & molestia ipsos afficiendo. Sed hoc non conceditur, nisi Deus mentis dux & gubernator extiterit in consiliis & actionibus dirigendis ad optima quæque.
34. Suffragatus & huic, ad sequentem dixit: **QVOMODO** quis fieri posset cupidus audiendi? Si, inquit ille, existimaverit utile esse omnia cognoscere, ad hoc, ut ex auditis aliquid seligat, quod cum tempus postulet, depromat, & in agendo sequatur: sub gubernatione tamen & quasi manu ductione Dei, quia ab ipso actiones ad suos eventus perducuntur.
35. Hoc comprobato, ad sequentem dixit: **QVOMODO** quis nihil egerit contra leges? Ad hoc dixit ille: Ita potuerit aliquis obtemperando sequi leges, si statuerit, Deum cogitationes

tionem & intelligentiam suggessisse legumlatori ad ferendas leges tales, in quibus salus hominum consistat.

Approbato hoc, ad sequentem dixit: *QVAE* esset cognitionis utilitas? Ille respondit. Si rem existimare volumus ex eventis, ut in adversa quidem fortuna unà deiiciantur, affliganturque, pro magnitudine ipsorum mutuae cognitionis (Quae cum fiunt, & gloria sequitur, & cognitionis vinculum fit arctius. quoniam cognatio, benevolentia & beneficentia temperata, fit omnino indissolubilis.) in fortuna verò secunda ultra res ipsorum nihil amplius requirant, & aliunde petant: sed Deus orandus erit suppliciter, ut omnia prosperet.

Hoc similiter approbato, sequentem interrogabat: *QVOMODO* quis posset sine metu esse? Ille dixit: Si habuerit mentem nullius malae actionis sibi consciam, ex beneficio Dei, dirigentis animum ad consultationes de oibus rebus bonas.

Huic suffragatus, ad alium dixit: *QVOMODO* quis posset in promptu habere rationem rectam? Ille dixit: Si semper respexerit ad hominum infortunia, & inde hoc didicerit, Deum adimere aliis secundam fortunam, alios verò extollendo evehere ad dignitatis decus.

Hoc etiam approbato, sequentem hortabatur ostendere: *QVOMODO* neq; ad ignaviã, neque ad voluptates distraheretur? Ille inquit: Si ob oculos habueris, & consideraveris, te praesse magno regno, & multis imperare, nec debere mentem ad alia traducere, sed circa istorum administrationem retinere animi cogitationes & curas: interim tamẽ orãdus erit Deus, ne quid omittas eorũ quae sint officii tui.

Hoc collaudato, decimũ interrogabat: *QVOMODO* pos-

set cognoscere dolosè secum agentes? Ille respondit: Si observaveris, quàm sit cuique vita libero homine digna, & quàm constans certaue morum æquabilitas in salutationibus, consultationibus, & reliqua conversatione, in benevolentia, & reliquis vitæ officiis nihil ultra modum agant. Deus autem tibi, Rex, mentem ad optima diriget. Rex cum applausu hoc accepto, & simul omnibus aliis nominatim collaudatis, idque etiam facientibus aliis qui aderant, deinde convertuntur ad hilaritatem canentium.

Quinti
dici cõ-
viviũ.

Sequenti die Rex similiter captata opportunitate, interrogabat sequentem: QV AE esset maxima negligentia? Ille

41. ad hoc respondit: Si quis non curat liberos, nec eos educando quàm diligentissimè informat. Nam oramus Deum semper non tam pro nobis, quàm pro liberis nostris, ut illis absint omnia bona. ut autem verè cupiant & possint acceptare temperantiæ disciplinam, hoc est gratiæ & virtutis divinæ.

42. Hunc fassus rectè dixisse, alium interrogabat: QV O M O D O amator patriæ quis extiterit? Ille dixit: Si ita statuerit secum, honestum esse & vivere & mori domi: apud peregrinos verò, reputet egentes quidem contemni, divites verò malè audire, tanquam ob turpitudinem aliquam exulent. Verùm tu, Rex, si perges beneficè tractare omnes, quæ admodum hoc diligenter facis, Deo contribuyente tibi erga omnes tam benignam voluntatem, habebis amator patriæ.

43. Hoc audito, ex eo qui sequebatur quærebat: QV O M O D O quis cum uxore posset commodè & consentienter in coniugio degere? Ille dixit: Hoc quidem certum est genus muliebre

muliebre esse confidens & animosum, & idoneum ad quā rem cunque velit efficiendam: ad hæc, mutabile, ob consilii & sexus imbecillitatem naturalem: sed cum ratione & sana mente est tractādum, nec irritandum adversando ad contentionem. Ita enim vita recto & felici cursu agitur, cū gubernator eius scit & considerat ad quem scopum omnia in ea consilia & actiones omnes oporteat referre. verūm accedente invocatione opis diuinæ. hæc gubernatio fit fœlix.

Hoc cum assensione audito, ad sequentem dixit: **QVOMODO** 44.
MODO sine erratis vixerit? Ille dixit: Si egeris omnia cum diligenti consideratione, & non habueris fidem calumniis, sed putaveris tibi singula esse expendenda: sique cum iudicio pariter & colloqueris cum aliis, & de quibus fueris locutus, illa perficies: ita, Rex, nunquam laberis & errabis. Sed hæc ita expendere, & in iis per se verare, est opus divinæ virtutis.

His exhilaratus, sequentem interrogabat: **QVOMODO** 45.
POSSIT esse liber & vacuus ab ira? Ad hoc dixit ille: Si primum consideraveris, quòd cum omnium potestatem habeas, si adiunxeris iram, mortem sis allaturus multis: id quod est inutile & triste, si quis ex eo quòd omnia in sua potestate habeat, multos vita privat: deinde si hoc etiam perpenderit, cum omnes habeas subiectos, & nullum adversantem, non esse cur tibi sit irascendum. Postremò, si & hoc expèderis, Deū totum mundū gubernare cum māsuetudine sine indignatione omni: huncq; Rex, tibi esse imitandū.

Fassus hunc præclare respondisse, ex sequente percontabatur: **QVID** esset rectè deliberare, & sana capere consilia? Ille dixit: Omnia rectè agere cum diligenti pondera- 46.
tionem,

tione, appositis ad consultationem ex contraria parte noxiis etiam, ut ita singulis inspectis perpensisque & rectum consilium capiatur, & quod constitutum sit peragatur. Sed illa demum sunt optima consilia, quæ divina virtute in piis animis reguntur.

Rectè & hunc statuisse fassus, proximum interrogabat:
 47. QUID esset Philosophia? Ille dixit: Rectè sentire & statuerè de singulis quæ eveniunt in vita, nec de gradu moveri impetu ullius cupiditatis: sed perpensis incommodis quæ ex cupiditatibus existât, pro tempore omnia agere, ut conveniat cum animi moderatione. Sed ut horum curam habere possimus, Deus erit colendus.

Erga hunc etiam approbatione declarata, ad proximû
 48. dixit: QVOMODO apud peregrinos posset nancisci hospitales & faciles ad se excipiendum? Dixit ille: Si te erga omnes æqualem exhibueris, aut etiam inferiorem magis quàm superiorem erga illos apud quos peregrineris. Nam primùm Deus ipse in universum, quod se humiliat, acceptat ex sua natura. Deinde etiam homines ipsi demissos humanitate prosequuntur.

49. Suffragatus huic, alium interrogabat: QVOMODO extruere posset, quæ sint futura diuturna? Ad hoc dixit ille: Si magna & honorifica perfeceris opera, ut contemplantes ea, ob pulchritudinem cogantur ab illis abstinere, nec ullus similia ausit instituere, aut alios intentos curæ necessariæ ad ea perficienda percellere possit sine mercede. Sed præcipuè hoc ita assequeris, si consideraveris, Deum magna providentia gubernare & tueri genus humanum, & ipsis suppeditare valetudinem, integritatem sensuum, aliâque omnia

omnia, & tu simile quid, imitans ipsum, egeris, non neglecta interim etiam iusta malorum compensatione. Nam quæ per iusticiam peraguntur, illa habent diuturnitatem.

Hunc etiam falsus rectè dixisse, interrogabat decimum: **QV**IS esset fructus sapientiæ? Ille dixit. Non esse sibi con- 50. scium malarum actionum, & in tota vita degenda veritatem colere. nam ex hoc maximum gaudium, & tranquillitas animi maxima tibi contingent Rex. Spes etiã in Deo præclara continget tibi, piè administranti regnum. His auditis, omnes exclamarunt cum applausu magno. deinde rex læticia repletus, ad propinandum est versus.

Sequenti autem die apparato convivio, series eadē, quæ ^{Sexti} antè, erat discumbentium. ibi Rex data opportunitate, re- ^{dici cō-} ^{viviū.} liquos interrogare cœpit, ac ad primum dixit: **QV**OMODO 51. quis vitaverit, ut non in superbiam incidat? Ille dixit: Si primum æqualitatem servaverit: deinde ubique sibi subiecerit, quòd ipse homo præsit hominibus: tertio, si cogitaverit, Deum deprimere superbos, & exaltare humiles:

Commendato eo, sequentem interrogabat: **QV**IBVS 52. sit utendum consiliariis? Illis, inquit ille, qui in multis sunt exercitati negociis, & qui sinceram erga te conservant benevolentiam, quiq̃ue eisdem tecum præditi sunt moribus: sed horum cognitio contingit dignis, ex illustratione divina.

Collaudato & eo, sequentem interrogabat: **QV**AE POS- 53. sessio esset regi in primis necessaria? Ille respondit: Subditorum humanitas & amor, quia ex his benevolentia nexus existit indissolubilis. Sed Dei est, ista ex animi sententia perficere.

Eo

54. Eo comprobato, ex sequente percontabatur: **QVI** s finis esset orationis? Ille inquit: Persuadere, sed ita ut ostendas, adversariū ex argumentis & orationis suæ serie habere noxia proposita. ita enim conciliabis tibi auditorem ad sententiam tuam acceptandam: non contrà disceptando rationibus, sed adiutus ipsius adversarii comprobatione. Verūm Deus est, qui sua virtute gubernat persuasionem, ad eventum exoptatum.

55. Præclare hunc fassus dixisse, alium interrogabat: **QVOMODO**, cū in regno sit varia hominum multitudo, Regi cum illis convenire possit? Ille inquit: Duce iustitia, cuique quod ei convenit attribuendo: quemadmodū tu Rex hoc facis, Deo suppeditante tibi sanitatem & rectitudinē iudicii.

56. Hunc benignè amplexus, ad alium dixit: **OB QUAE** sit tristandum? Ille respondit: Ob illa, quæ adversa eveniunt amicis, si cernamus ea fore diuturna, & inevitabilia. Nam ob defunctos & liberatos malis, ratio non permittit tristari. Sed ad se & suum commodum respicientes, etiam ob hæc omnes homines tristantur. Ceterū ut quis effugiat omne malum, hoc non contingit nisi virtute Dei.

Fassus hunc respondisse ut oportebat, ad proximum dixit: **PER** quæ veniat quis in contemptum, & amittat gloriam, & existimationis famam? Ille dixit: Quando in aliquo existit superbia, & confidentia perpetua, tum supervenit contemptus, & existimationis eius everfio. Deus tamen omnem gloriam gubernans, quò vult eam inclinat.

Huius etiam sententia pro rata accepta, sequentem interrogabat: **QVI** **BVS** debeat se credere? Illis qui versantur
tecum

tecum ob benevolentiam, non ob metum, neque ob potentiam tuam, referentes inde omnia ad suum commodum. Nam illud, argumentum est amoris: hoc, malevolentiae, & callidae captationis opportunitatis ad fraudem usurpandam. Nam qui ducitur cupiditate rerum suarum locupletandarum, solet esse proditor: verum tu omnes benevolos habes, Deo suggerente tibi rectitudinem consilii.

Fassus eum sapienter respondisse, dixit sequenti: QUID 59. conservet regnum? Ad hæc respondit ille: Sollicita & diligens observatio & cura, ne à præfectis negociis expediendis quid perperam agatur, & mali aliquid inferatur in subditos. quam quidem curam tu sedulo adhibes, Deo subministrante tibi animi cogitationes graves.

Hoc confirmato, sequentem interrogabat: QUID 60. conservet gratiam & honorem? Ille dixit: Virtus, quæ bona peragit opera, & quod vitiosum est abolet. quemadmodum tu hoc donum nactus divinum, erga omnes conservas & usurpas perfectam virtutis probitatem.

Hoc etiam libenter audito, undecimum, eo quod illorum duo supra septuaginta essent, interrogabat: QVOMODO 61. etiam in bello gerendo possit esse animo tranquillo? Ille dixit: Si tibi persuaseris, nihil esse à te temerè & negligenter ordinatum, omnesque tuos ad edenda præclara facinora inde certaturos quia sciant, ut maxime ex vita excesserint, te habituros curatorem rerum suarum. Neque enim, Dei beneficio nactus ex animi sententia rerum successum, cessas omnes tuos refocillare, & erigere tua munificentia, ad meliorem rerum suarum statum. Edita significatione approbationis suæ per applausum, ipsos omnes

G amicè

amicè commendavit, & singulis paulò plus propinavit, ut eò plus oblectationis & gaudii haberet ista sua conversatio cum ipsis.

Septimi
diei cõ-
viviũ.

Septimo die, instructo cõvivio cum maiori apparatu, eò quòd plures, & ii satis multi, advenerant legati ex civitatibus, cum tempus adesset, Rex primùm ex reliquis ad in-
62. terrogandum percunctabatur: **QV O M O D O** effecerit, ut nõ seducatur & decipiatur verbis aliorum? Ille inquit: Si expenderis & quis sit qui dicat, & quid dicat, & de quo dicat, & quidem longiori tempore eadem aliis modis sciscitãdo. Sed habere mentem celerem, & idoneam ad quævis diiudicanda, qualem tu habes, hoc est præclarum donum Dei.

Applausu approbationis edito, alterum interrogabat:
63. **QV A R E** plerique homines virtutem non amplexarentur? Ille dixit: Quia natura omnes homines sunt incõtinentes, & proclives ad voluptates: unde solet existere iniustitiæ & avaritiæ immensitas. At virtus functione & vi sua inhibet præcipites ad incontinentiam voluptatis, & iubet potiùs colere continentiam & iustitiam: sed hæc etiam omnia Deus administrat pro sua voluntate.

Confessus hunc benè respondisse, proximum interro-
64. gabat: **QV I B V S** Reges potissimùm insistere deberent? Ille inquit: Legibus, ut suo iustè agendi studio demereantur omnium famam & approbationem: quemadmodũ tu Rex, hoc modo obtemperans mandato divino, immortalem nominis tui memoriam es adeptus.

Fassus & hunc præclare dixisse, sequẽtem interrogabat:
65. **QV I** essent constituendi administratores functionum publicarum? Ille dixit: Qui oderunt improbitatem, & imi-
tantes

tantes mores & vitæ tuæ rationem, ad retinendam perpetuam existimationis suæ famam, iusta agunt: quemadmodum tu Rex hæc facis, quia divinitus concessam iustitiæ coronam habes.

Approbato eo clara voce, & oculis in sequentem coniectis, dixit ad eum: **QVOS** oporteat in belli duces eligere? 66. Ille respondit: Fortitudine & iustitiâ præstantes, & quibus potius est servare homines, quam cupiditate victoriæ per confidentiam perdere eorum vitam. Nam ut Deus beneficus est in omnes, ita tu imitatione eius omnia beneficia prosequeris.

Fassus eum benè respondisse, alium interrogabat: **QVEM** 67. hominem conveniat prosequi admiratione? Ille dixit: Eū qui cū gloria, opibus & potentia abundè sit exornatus, interim tamen animo æquali sit erga omnes. quemadmodum tu Rex, dignus es admiratione, qui dignitate, opibus & potentia excellens, hoc facis, Deo tibi huius rei curam iniiciente.

Hoc quoque comprobato, ad proximum dixit: **IN** qui- 68. bus rebus reges maiori tempore versari deberent? Ille inquit: In legendo & in commentariis legationum illarum quæ extant perscriptæ ad reges, ad instauranda illa quæ faciunt ad rectam, salutarem & diuturnam hominum gubernationem. Quo studio tu, Deo promovente tuos conatus ad eventus suos, consecutus es gloriam aliis inaccessibilem.

Vt res se habeat, & hunc fassus dixisse, sequentem interrogabat: **QUALIS** vitæ ratio sit incunda, & quid agendū in otio & remissione animorum? Ille inquit: Contem-

planda sunt illa quæ sobriè & cum animi contractione adornantur: & ob oculos ponenda, quæ in vita cum decore, honestate & moderatione fiunt, gerunturque, ut moderatè & continenter vivas. Inest enim & in his quædam informatio, & sæpè ex minimis aliquid prosecutione dignum demonstratur. Tu verò, cum senio usuque vitæ & actionum sis exercitatus, philosopharis in studio & actionibus virtutis perfectæ, ex illa præstantia honoris quæ tibi à Deo contigit.

70. Delectatus oratione huius, ad nonum dixit: QVÆ sit vitæ ratio in conviviiis peragendis ineunda? Ille inquit: Si adiunxeris tibi discendi cupidos, qui que possint tibi & regni negotia & subditorum mores vitamque commemorare, nihil his concinnius & suavius poteris habere. Nam tales, cum habeant animos eruditos, & conformatos ad res optimas, sunt chari Deo. quemadmodum & tu talibus es occupatus, ut cui omnia à Deo rectè administrantur.

71. Exhilaratus his dictis, sequentem interrogabat: VTRVM sit fatius populo ut ex privatis aliquem sibi eligant regem, an verò ex regia stirpe genitum? Ille inquit: Id est eligendum, quod est naturæ gratum & exoptatum. Nam & ex regibus electi in gubernationem regni, adversus subditos inclementes & duri solent existere: & ex privatis, ac quidem multo magis, nonnulli & alia mala & paupertatem experti, cum ad imperia populorum fuerunt perducti, extiterunt intolerabiliores etiam impiis tyrannis. Sed, quemadmodum dixi, indoles ingenii, & natura proba, & humanitatis cultu exornata, idonea est ad imperandum: quemadmodum tu Rex magnus es, qui non tam dignitate imperii & opibus præstas

preſtas aliis, quàm equitate & humanitate omnes alios homines ſuperas, Deo tibi iſta in longius tempus ſua benignitate ſuggerente.

Hoc etiam collaudato, poſtremum interrogabat: QUID 72. eſſet in Regia gubernatione maximum? Ad quod ille dixit: Vt ſubditi habeant perpetuam pacem, & celeriter conſequantur in iudiciis ius ſuum. quæ quidem tum fiunt, quando qui præeſt imperio, eſt oſor improborum, & proborum amator: ac maximi facit hoc, ut animam hominis conſeruet. Quemadmodum & tu maximum ſemper iudicaſti ſcelus iniuſtitiam: iuſtè verò omnia gubernando, perpetuam tibi conſecutus eſ gloriam ex beneficio divino: unde tu mentem habes ſanctam, & ab omni malorum labe immaculatam.

LIB. II. FINIS.

G 3

APO